

ROSTA.

MÓRICZ ZSIGMOND, HEGEDÜS LÓRÁNT ÉS AZ IRODALMI MENDŐLECKÉK.

Ujabb hitvita dúl az irodalom katedrái és szerkesztőségi asztalai körül. Ma már nem is a lényegről van szó, hanem arról, hogy ki mit mondott vagy mit nem mondott és hogyan kell érteni, amit mondott vagy amit elhallgatott...

Hegedüs Lóránt — nem a legkomolyabb modorban — hazafias aggodalmait fejezte ki Császár Elemér irodalomtörténeti működése miatt, mert a külföld előtt azt híreszteli, hogy a magyar irodalomnak faji jellege van... Hegedüs Lóránt arra alapítja ellenvéleményét, hogy — szerinte — csupán Montenegróban, a kecskék hazájában van faji jellege az irodalomnak. Nem osztjuk Hegedüs aggodalmait és másrésről Császár Elemér tudományos fölényét sem féljük az effajta támadásoktól, de annyit mégis konstatálhatunk, hogy Császár Elemér — aki nem egy magyar íróat hazafiatlansággal vádolt már — most saját magán tapasztalhatja, mit tesz az, mikor valakinek nemesintencióit félre értik.

A Hegedüs-féle támadásnak szokatlanul nagy visszhangja támadt a *Budapesti Hirlapban* és konzervatív irodalmi társaságokban. Erre megjegyezhetjük, hogy ha egy újságcikkben — pláne alaptalanul — kétségbevonják valakinek tudományos megállapításait, vagy elméletét, ez a kétségbevonás nem jelenti azt, hogy a haza veszélyben van.

A dolog fölött könnyen napirendre is lehetne térni, ha Móricz Zsigmond nem szólt volna bele — kissé kerekferkői módon — a civódásba. Móricz hangos cikkében (*Nyugat* márc. 1.) van egy szép mondat a megszállt területek magyarjairól:

Magyarok ezek, magyarabbak, mint itthon szegény, sötétségben és fel nem világosítottásban tartott gyermekeink. Izóbb magyarságtombol ott a babiloni fogság építése mellett, mint itthon, ahol ma is még a régi és sűrű levegőjük mesterséges sötétségben vannak az ifjak.

Nem törődve most e kikapott részlet belpolitikai vágásaival, örömmel látjuk, hogy Móricz Zsigmond nem oktatja ki a megszállt területek magyarságát, — amint ezt nálunk tenni szokták — hanem elismeri róluk, hogy magyarabbak, mint mi, egymással civódó magyarok, Móricz Zsigmondot és Hegedüs Lórántot is beleértve... De van a cikkben még két mondat, amit nem lehet szó nélkül hagyni. Az egyik a Magyarországon kívüli „új magyarság“-ról szól: „Ők már úgy látják, hogy a magyar világon kívüli élet okosabb és emberségesebb élet“. Ha ez igaz volna, akkor szüntessük be a revíziós mozgalmat és osszuk föl magunkat a szomszédállamok között. A cseh propaganda örülhetne ennek a mondatnak, ha nem Móricz Zsigmond volna az egyetlen, aki elhiszi és hirdeti.

Egy másik mondata az Akadémiával foglalkozik, amely szerinte „nem adott eszméket félszázad óta vagy régebben a magyar közélet számára“. Az Akadémia nem szorul védelemre, de azt, hogy nem adott volna eszméket, még az ellenségei sem mondhatják, akik pedig — maga Móricz is eb-

ben a cikkében — ugyancsak polemizálnak az Akadémiával, elismerve ezáltal az eszmék létezését.

Ami pedig — még egyszer — a faji jelleget illeti, taláalomra kapjunk ki egy külföldi monografiából néhány mondatot, Gabriel Séailles sorbonne-i tanár *Watteau*-könyvéből:

A Dresde, à Potsdam à Berlin, jamais je n'ai rencontré Watteau sans me sentir comme rafraîchi d'un souffle d'air natal . . . Il n'exprime pas tout l'esprit français, ni même ce qu'il a de plus élevé . . . mais ce Flamand est le peintre français par excellence, s'il est vrai que de l'esprit national il rend ce qui surtout le distingue . . . (108—111).

A művészettörténeti példa¹ azért jó, mert a festészetről általában azt szokták hinni, hogy kozmopolitább és egyetemesebb művészet, mint az irodalom. És íme, mégis . . .

(Szentés.)

Garzda Péter.

KISFALUDY KÁROLY SZENT, MERT EMBER VOLT.

Az alábbi cikket a szegedi Városi Színházban bemutatott *Költő* című dráma szerzőjétől válaszul kaptuk a *Széphalom* kritikájára (1930: 310).

Dehogy is szállok perbe azokkal, akiknek más véleményük van esendő dolgokról, akik doronggal érvelnek, holott engem egy szemrebbenés is eltávolít a vita helyéről. A kritikát pedig áhítatos szívvel hallgatom. Magam is kritikus vagyok. Nem is azért szólalok meg, hogy kritikusaimat más felfogásra bírjam, ennek azért sem lehet nagy értelme, mert a kimondott, lenyomatott első hang letörölhetetlen arról a láthatatlan lapról, amelyet közvéleménynek neveznek. A közvélemény pedig csak ítéljen, kövezzon meg minél több élet, annál több szobrot emel később. (Talán éppen azért öljük meg embertársainkat, hogy alkalmunk legyen hódolni emlékeinknek.)

Én most Kisfaludyról akarok egyetmást elmondani. Nem újat, csak azok előtt ismeretlent, akik megelégedtek az iskolai irodalomtörténet néhány vázlatos följegyzésével.

Aki a történelmet úgy olvassa, mint a maga emberi életét, aki a hősi legendák alakjaiban is észreveszi az embert, aki eszik, iszik, emészt, alszik, szeret, sír, örül és haragszik; aki arra gondol, hogy a legnagyobb hős is felszisszen, ha a foga fáj és káromkodik, ha éhes s nincs mit ennie; aki minden elmúlt nagyságban is meglátja a legszentebbet, a legnagyobbbat, a legnemesebbet, az embert; aki az embert szereti, s azért tiszteli, mert tényével ki tudott emelkedni kortársai fölé, s szelleme messzi előre világít: az sohasem látja kisebbnek hőségét, ha annak gyarló emberi sorsát is megismeri.

¹) Néhány bibliografiai adattal még szolgálhatunk: Ernest Barker, *National Character and the factors in its formation*, London 1927. — A. Fouillée, *Esquisse psychologique des peuples européens*, Paris 1903. — E. Dale, *National Character in English Literature*, 1907. — W. M. Dixon, *Poetry and National Character*, 1915. stb.